

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep.
0032 Oslo

Kontakt saksbehandler

Kristine Enger, 51 56 88 28

Hørings svar til NOU 2020:15 Det handler om Norge - Bærekraft i hele landet

Utvalget har tegnet et tydelig virkelighetsbilde av utfordringene og mulighetene i distriktene. Utredningen får oss til å løfte blikket fra å se på befolkningsvekst som et utviklingsmål for en kommune over til et mål om å skape det gode samfunnet. Det er en god inngang. NOU 2020:15 gir et positivt mulighetsbilde av fremtiden for våre distrikter. Det er spennende at utvalget legger fram et program for å gjøre en rekke nye forsøk. Disse forsøkene vil vi kommentere under. Vi kommer også med et par nye forslag til tiltak som kan utprøves. Vi begynner imidlertid med å si hva vi savner i NOU 2020:15.

Savner i NOU 2020:15

Vi savner at det settes fram noen forslag til tiltak som kan iverksettes direkte uten forsøk. Utvalget drøfter muligheten for nedskrivning av studielån i utkantkommuner, etter modell fra Finnmark og Nord-Troms. Dette er eksempel på et tiltak som det er mye kunnskap om og som derfor bør kunne foreslås iverksatt andre steder i landet for å hjelpe kommuner som har spesielt store vanskeligheter med å rekruttere nødvendig kompetanse. Det vil i tillegg kunne gi tilvekst i folketall og bidra til et bedre tjenestetilbud i disse distriktskommunene, og i neste omgang gjøre kommunene mer attraktive for bosetting.

Utvalget peker også på at utdanningsinstitusjonene i dag har et uklart mandat om å tilby fleksibel og desentralisert utdanning. Når utvalget samtidig skriver at potensialet for å sikre høyt utdannet arbeidskraft i distriktene antagelig er større om det satses på å utdanne dem som allerede bor der, er dette også noe som kan løftes fram som et tiltak som kan iverksettes. Det siste året har gitt mye kunnskap om digital opplæring, kunnskap det kan dras nytte av i utformingen av et mer desentralisert og fleksibelt utdanningssystem.

Det er også et savn at NOU 2020:15 ikke går inn på de utfordringene som ligger i dagens kommunestruktur. Mange distriktskommuner har trolig et for lite befolkningsgrunnlag til å kunne være bærekraftige inn i fremtiden. Gode regionale nettverk og et mer strukturert regionalt samarbeid på flere tjenesteområder, også på tvers av forvaltningsnivåene, blir avgjørende for at alle kommuner skal lykkes framover. Vi trenger mer kunnskap om hva som vil være en kritisk

kommunestørrelse i innbyggertall i distriktene, og hva det koster oss i et samfunnsøkonomisk perspektiv å ikke gjøre de nødvendige strukturendringene.

Forsøk med gratis barnehage og SFO

I NOU 2020:15 foreslås det utprøving av gratis barnehage og SFO for å undersøke effekten på familieetablering og tilflytting til distriktskommuner. De senere årene er det kommet en rekke moderasjonsordninger som gratis kjernetid, friplasser og grense på hvor stor andel av husholdningsinntekten som skal brukes til foreldrebetaling (i barnehage). Vi tror derfor at et slikt tiltak vil ha begrenset effekt for tilflytting, sett i forhold til effekten av arbeidsplasser, men er heller ikke negative til utprøving.

Tall fra KOSTRA viser at dekningsgraden i barnehager i snitt er to prosentpoeng lavere i kommuner med færre enn 5000 innbyggere, enn i større kommuner. Gratis barnehage og SFO vil trolig kunne øke deltakelsen blant de som allerede bor i kommunen. Dette vil kunne bringe med seg positive ringvirkninger, både med tanke på sysselsetting og inkludering.

Vi er kjent med at flere distriktskommuner har rekrutteringsutfordringer knyttet til skole og barnehage. Kompetanse i oppvekstsektoren er en svært viktig driver for kvalitet, og vi mener at kvalitet i skole og barnehage, både med tanke på trivsel og resultater, vil kunne være et viktig insentiv for bosetting.

Forsøk med begrenset førerkort for 16-åringer

I NOU 2020:15 foreslås forsøk med begrenset førerkort for 16-åringer for å gjøre ungdom i distriktene mer mobile. Det er noe vi tror vil ha begrenset effekt for bosetting i distriktene. Det er utfordringer i dag knyttet til trafiksikkerhet blant ungdom, også for de over 18 år. Samtidig er det relativt mange muligheter for 16 åringer når det gjelder transportmiddel, og mer vil komme med elektriske framkomstmidler. I landbruket kan 16 åringer ta førerkort for traktor.

Forsøk med skattefritak for å stimulere markedet for utleieboliger

Når det gjelder forsøk med skattefritak for å stimulere markedet for utleieboliger i distriktene, som foreslås i NOU 2020:15, kan det være et aktuelt tiltak. Det viktigste vil imidlertid være å få et variert botilbud i distriktene, både til å eie og leie. Kommunene i distriktet må være aktive for å få en variert bygningsmasse som også inkluderer små, rimelige og sentrumsnære boliger for både unge og eldre.

Vi er kjent med at Husbanken erfarer det er svært viktig med politisk og administrativ forankring i ledelsen i kommunene for at deres gode økonomiske virkemidler, kunnskap og nettverk skal bli effektivt brukt av kommunene. Det tyder på at det finnes gode verktøy og virkemidler, men det svikter når det gjelder å ta disse i bruk. En god politisk og administrativ forankring legges ofte gjennom arbeidet med en plan/strategi, og samarbeid på tvers av flere distriktskommuner vil gjøre arbeidet ekstra verdifullt. Et godt eksempel her er det felles strategidokumentet som ble laget av kommunene i hele Hardanger gjennom prosjektet «Flytt til Hardanger», der også Husbanken var involvert.

Forsøk med saneringsstøtte for å motvirke fysisk forslumming

I NOU 2020:15 foreslås forsøk med saneringsstøtte for å motvirke fysisk forslumming. Det har i mange år vært diskutert tilskudd til sanering av gamle driftsbygninger i landbruket. Dette er i tråd med forslaget og vil være en god ordning for å heve kvaliteten i kulturlandskapet. Det vil ha en mer

positiv klang å omtale dette forsøket som stimuleringsmidler for kvalitetsheving, enn saneringsstøtte for å motvirke forslumming.

Forsøk med flere desentraliserte enheter i statlige virksomheter

I NOU 2020:15 foreslås forsøk med flere desentraliserte enheter i statlige virksomheter for å øke den statlige sysselsettingen i distriktene. Det siste året har vist at vi ved hjelp av digitale verktøy fint kan jobbe desentralisert og fra flere lokasjoner i samme organisasjon. Som statlig virksomhet stiller vi oss positive til slike forsøk og tror at det å desentralisere statlige virksomheter kan bety mye både for kommuner i distriktene og for klima og miljøet. En større grad av desentralisering av statlige arbeidsplasser vil forutsette at staten tar et stort ansvar for utbygging av høykapasitetsbredbånd eller annen digital infrastruktur i hele landet og at utbyggingstempoet settes opp. Dette er også noe som utvalget peker på som viktig.

Andre innspill

Forenkling av plansystemet

For kommuner med lite areal, liten befolkning og liten vekst, er det et forslag å forenkle plansystemet, f.eks. ved å slå sammen planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel. Det vil uansett være en mulighet til å evaluere og justere hvert år ved behandling av handlingsplan/økonomiplan. En annen mulig forenkling er å lage områdeplan med krav til detaljplan for lite modne områder som erstatter kommuneplanens arealdel. Slik kan disse kommunene bruke mindre av sine begrensede ressurser til planarbeid på omfattende, overordnede planprosesser.

Støtte til å skape egen arbeidsplass

Å legge vekt på støtte til næringsutvikling innen kultur og naturbasert reiseliv og annet basert på naturressurser er viktig. Kanskje kan en innføre en «minstelott» inspirert av fiskeriene for de som satser på å skape seg sin egen arbeidsplass. Mikrofinans er også en god ide å utvikle i rurale områder for å skape arbeidsplasser og styrke det tradisjonelle «mangesysleriet» som alltid har vært viktig for de mest avsidesliggende områdene våre.

Med hilsen

Lone M. Solheim
statsforvalter

Monica Nessa
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent